

dum de fide hunc hominem habere a Deo potestatem definiendi, et assistentiam Spiritus Sancti, potestatemque ad me obligandum ut credam quæ ipse definit; hoc autem est plane credere hunc hominem Summum esse Pontificem.

3. *Adversariorum evasio. — Rejicitur.* — Nec vero intelligi potest, quod quidam respondent, sat esse certitudine morali credere hunc esse verum Pontificem, cum Pontifex

solum se habeat ut applicans et proponens fidem, dixerimusque in superioribus, ex parte proponentis sufficere certitudinem moralem ad credendum; illud enim verum est considerando res propositas in ratione credibilem, et quatenus alias jam definitæ ac certæ a proponente proximo seu ministro Evangelii prædicantur; secus vero est de eo quem oportet me amplecti, ut infallibilem regulam fidei, ejus scilicet materias definientem. Quod declaratur a simili; ut enim, quæ in Scriptura continentur fide divina credantur, non sat est certitudine morali, sed fide catholica oportet credere ipsam Scripturam esse divinam; tam est autem regula fidei Pontifex quam Scriptura, ut patet ex disput. 5, sect. 5. Ratio vero est, quia quæ in Scriptura continentur vel a Pontifice definiuntur, ut vera sint, non pendent tantum ex eo quod credibile sit, etiam evidenter, hanc esse Scripturam, vel hunc esse Summum Pontificem, sed ex hoc quod vere ita sit ac infallibiliter; oportet ergo tanta certitudine credere vere ita esse, quanta creduntur ea quæ ipse definit.

4. *Aliorum evasio prima. — Expugnatur.* — Propter hæc ergo alii negantes etiam, de fide haberi hunc esse verum Pontificem, volunt nihilominus esse de fide hunc hominem, qui certitudine quadam morali in tota Ecclesia habetur verus Pontifex, vere et rite efficere omnia quæ efficit verus Pontifex, et gaudere privilegiis omnibus assistentiaque Spiritus Sancti Petro et legitimis successoribus ejus promissis. At hæc sententia in easdem incidit difficultates quas vitare conatur. Et præterea, ut mihi videtur, propriam vocem ignorat, et contradictoria dicit. Explico singula: primo, unde quæso magis constat hunc hominem, a nobis existimatum Pontificem, gaudere in re ipsa privilegiis Summi Pontificis, quam esse vere Summum Pontificem? Non enim unum magis altero revelatum esse dicitur, et utrumque pendet ab existimatione quadam hominum morali. Imo involvit hæc

sententia quippiam non revelatum solum, sed etiam falsum, scilicet, privilegia omnia Summi Pontificis et potestatem alicui dari, qui non sit verus Pontifex; nam Christus Dominus non cuicumque, sed Petro, et successoribus legitimis dixit: *Quodcumque ligaveris* etc. Deinde, ut hæc ipsa sententia ponit, dari valet Pontifex existimatus tantummodo; demus vero ita esse, poterit ergo etiam esse non Sacerdos: numquid igitur ille, si sacra-

mentaliter absolvere tentet aut consecrare, id perficiet? Nullo modo: contrarium enim astruere hæreticum esset; non ergo habet potestatem omnem quam habuit Petrus per illa verba: *Quodcumque ligaveris*, etc.

5. *Effugium aliud præcluditur multipliciter.* — Dicent forte habere omnem potestatem quoad actus solius jurisdictionis, non autem ordinis. Sed obest primo, quia plenaria jurisdictionis potestas fundatur modo aliquo in potestate ordinis, ita ut necessario illam præquirat, neque consistere valet plena Summi Pontificis potestas, quæ ad Ecclesiæ gubernationem pertinet, separata a potestate interiori, et in pœnitentiæ foro; imo in Pontifice proprie non duæ sunt potestates, sed unica eminens, atque utramque comprehendens. Unde tandem concludo contradictionem involvi, asserendo hunc hominem habere supremam potestatem jurisdictionis in tota Ecclesia, ac negando de fide haberi eundem esse Summum Pontificem; quia jam affirmaretur definitionem, ut ita loquar, convenire in hunc hominem, non autem definitum; idemque pronuntio de credendo hunc hominem habere potestatem definiendi, seu actu vere definivisse ex assistentia Spiritus Sancti, nam hæc omnia pertinent ad jurisdictionem inseparabilem a vero Pontifice. Unde etiam intelligitur quomodo ipsi negantes haberi de fide hunc esse verum Pontificem, possint nihilominus credere fide quæ ab illo definiuntur, nam re ipsa ac de facto credunt illum esse Pontificem cum credant habere potestatem ac Summi Pontificis privilegium: ex quadam autem ignorantia putant se non credere. Unde ex ignorantia incidunt in quamdam veluti contradictionem.

6. *Ad primum argumentum in num. 1.* — Ad primum argumentum in principio factum, respondemus illud esse a Deo revelatum, quomodo revelatum est hanc esse Ecclesiam veram; quare cum revelavit Petrus esse caput Ecclesiæ, pariter revelavit generaliter de omnibus ejus successoribus, solumque deest suffi-

ciens propositio hujus vel illius contenti sub illa revelatione; talis vero propositio habetur per universalem testificationem, approbationem Ecclesiæ; quod plane explicatur et confirmatur a simili casu; nunquam enim videtur Deus revelasse Episcopum Romanum esse potius Pontificem Summum quam Alexandrinum; quia nunquam hoc expressit Deus, sed in confuso tantum dixit, quando revelavit Petro dignitatem et, accessionem,

quia talis revelatio sese ostendit et cadit in eos Episcopos, vel in eorum episcopatum, in quo Petro succeditur, postquam illa successio sufficienter est Ecclesiæ proposita per traditionem, vel universalem consensionem; quando vero intelligendum sit dari sufficientem propositionem, ita ut omnes obliget, quibusdam videtur tunc dari, cum rite et vere electus, atque adeo verus Pontifex proponitur; et hoc quidem sufficiens est ut ex præcepto obedientiæ et charitatis teneamur tali Pontifici obedire, atque ut non possit quispiam jure ab illo disjungi sine schismate; attamen loquendo, ut re ipsa loquimur, de assensione per fidem, fortasse non erit sufficiens propositio, donec moraliter constet illum esse acceptatum a tota Ecclesia, et pacifice possidere suum primatum, atque adeo posse obligare omnes fideles ad credendum quidquid definerit; tunc enim certissime credendum est non posse accidere errorem in universali Ecclesia in re adeo gravi, qualis esset deceptio in ipsa viva regula fidei credenda, nam is error æquipararetur errori in fide; si enim regula posset esse falsa, etiam regulatum, atque si intolerabilis error esset in Ecclesia, quando tota crederet librum aliquem esse canonicum, qui vere non esset, cum tamen ille sit quædam regula fidei inanimata, multo intolerabilius esset errare in viva regula; quin potius, si circa hanc posset semel dari error in universali Ecclesia, nunquam esset verum illam habere certam et infallibilem regulam vivam fidei sibi loquentem, Christi nomine.

7. *Ad secundum argumentum ibid.* — Ad secundum respondetur ita pendere hanc veritatem ab humano testimonio, sicut pendet fides a proponente, et ideo nihil derogare certitudini fidei; de aliis porro conditionibus requisitis, dicendum illas per se primo non pertinere ad fidem, sed esse quasi conclusiones theologicas, quæ consecutione quadam inferuntur; sicut enim ex fine sequuntur media, ita ex eo quod Deus contulit Ecclesiæ ut nun-

quam erret, et vera semper utatur regula in rebus fidei credendis, consequenter speciali cura disponit, ut is qui ad talem dignitatem eligitur, eas omnes condiciones habeat, quæ ad illam vere suscipiendam sunt necessaria.

8. *Ad tertium ibid.* — Ad tertium negatur antecedens, nulla enim de ea re extat historia fide digna; accidit quidem aliquando Ecclesiæ non agnoscere pro tempore aliquo verum et certum pastorem; conspirasse autem totam in unum falsum caput, existimando scilicet verum esse Papam qui verus non esset, nunquam accidit; neque ex priori incommodo potest argumentum sumi ad posterius, non enim sunt paria; quod enim Ecclesia aliquo tempore non agnoscat certum pastorem, est quidem non parvum Ecclesiæ detrimentum, tamen non exponit illam periculo falsorum dogmatum, et perpetui cujusdam et quasi irreparabilis damni, quia omnia illa quæ per id tempus efficiuntur a Pontificibus dubiis, valida esse nequeunt sine vera auctoritate pontificia. Unde non existimantur certa, donec per indubitatum Papam stabiliantur; si vero falsus Pontifex indubitatus haberetur, omnia ab illo definita et facta certissima existimarentur, cum tamen infallibilia non essent.

9. *Ad quartum ibid.* — Ad quartum respondetur id fortasse contingere, quia nostra hæc sententia de fide non est. Secundo dicitur omnia schismata fere semper nasci, priusquam verus Pontifex absque controversia ab universa Ecclesia receptus sit; si tamen homo aliquis vel Ecclesia particularis nunc negaret obedientiam, verbi gratia, Gregorio XIII, negando simul esse illum verum Pontificem, Petri successorem, non video quomodo posset ab hæresi excusari, magis quam si negaret Romanum Episcopum Petri successorem esse.

SECTIO VI.

An verus semel Papa necessario dum vivit existat Papa, vel possit aliqua ratione a dignitate cadere.

1. *Prima assertio probatur ex jure.* — Dico primo Pontificem posse voluntate sua dignitatem deponere. Ita definitur cap. 1 de Renuntiatione, in 6, et ita aliquando contigisse liquet ex historiis; controversia vero esse potest an, ut renuntiatio ejus valeat, oporteat

expectare Ecclesiae consensum, vel saltem Cardinalium, quae quidem ad canonistas magis quam ad nos spectat. Ego autem censeo id non esse necessarium; tum quia Pontifex eo loco simpliciter docet posse libere resignare; tum etiam quia alii episcopi, vel praelati, ideo non valent tam libere resignare praelaturam, quia Papam habent superiorem, cujus consensum expectare debeant. Hic vero nullum talem habet; et ideo sicut sine superiore instituitur, ita sine superiore renunciat, ut ibi Glossa dicit.

2. *Dubium, in quo arguitur pro parte negante.* — *Aliorum opinio affirmans.* — *Eorum fundamentum.* — *Confirmatur primo.* — *Confirmatur secundo ex Patribus.* — *Confirmatur tertio ex ratione.* — Quæstio præcipua est an contra voluntatem propriam possit privari, quia non apparet a quo privetur; a Deo enim immediate nunquam deponitur, cum non extet lex divina ordinaria de ea re, nec spectandum sit ut extraordinario modo id faciat Deus. Rursus, neque ab homine depositio a pontificatu fieri posse videtur, quia Papa non habet in terris superiorem, cap. *Nunc autem*, d. 12. In hac re sunt opiniones astruentes, utroque modo posse Pontificem dignitate privari propter diversas causas. Nam in casu hæresis, aiunt ab ipso Deo immediate deponi, nullo spectato hominum iudicio. Ita Turrecremata, l. 2, cap. 102, l. 4, 2 p., a c. 18; Augustinus de Ancona, de Potestate Papæ, art. 5; Paludanus, in Opusc. ejusdem argumenti; Driedo, l. 4 de Libertate Christian., c. 14; Cast., 2 de Justa hæreticorum punitione, c. 22 et 23; Simanchas, Instit. cathol., c. 21; Jacobat., 7 de Conciliis, art. 1; Salmeron., tom. 12, tract. 83. Fundamentum est, quia omnis jurisdictio Ecclesiae fundatur in fide, juxta id 1 Corinth. 3: *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est*, etc. Quod exponens Augustinus, de Fide et operibus, c. 16: *Si Christus*, inquit, *est fundamentum, etiam fides Christi*; et ad Coloss. primo: *In fide fundati*. Si ergo fides est fundamentum Ecclesiae, ergo et est fundamentum pontificatus ac hierarchici ordinis ipsius Ecclesiae. Confirmatur, nam propterea, Matth. 16, videtur Christus petiisse prius a Petro confessionem fidei, quam illi hanc dignitatem promitteret. Confirmatur secundo: sæpe enim Patres indicant nullum fide carentem posse habere jurisdictionem in Ecclesia: Cyprianus relatus cap. *Novatianus*, 7, q. 1, cap. *Didimus*, 24, q. 1; Ambrosius, cap. *Verbum*, de

Pœnitentia, q. 1; Gelasius Papa, c. *Achatius*, 1, et Alexander II, cap. *Audivimus*, 24, q. 1; Augustinus, epistol. 48 ad Vincent., et lib. de Pastoribus; D. Thomas, 2. 2. quæst. 39. Confirmatur tertio vulgari argumento, quia hæreticus membrum Ecclesiae non est; ergo nec caput. Item hæreticus nec salvari debet, sed omnino vitari, ut Paulus, ad Tit. 3, et Joannes in epist. 2 docet; ergo multo minus obediri; denique hæreticus Pontifex Christum negat, et veram Ecclesiam; ergo seipsum et suam dignitatem; ergo eo ipso dignitate privatur.

3. *Secunda assertio, de qua etiam l. 4 de Legib., c. 7, fin.* — Contra hanc sententiam dico secundo: in nullo casu, etiam hæresis, privatur Pontifex sua dignitate et potestate immediate ab ipso Deo, absque hominum præeunte iudicio et sententia. Ita hodie communiter opinantur: Cajetanus, de Auctoritate Papæ, c. 18 et 19; Soto, 4, d. 22, quæst. 2, art. 2; Cano, 4 de Locis, c. ult., ad 12; Corduba, lib. 4, q. 11. Et infra agentes de pœnis hæreticorum alios referemus, ac generaliter ostendemus jure divino non privari quempiam dignitate et jurisdictione ecclesiastica propter culpam hæresis; nunc breviter ratio a priori redditur, quia cum ea sit gravissima pœna, ut ipso facto incurratur, oportet jure divino expressam esse; nullum autem jus tale invenitur, quod vel generaliter id statuatur de hæreticis, aut specialiter de episcopis, aut specialissime de Papa; nec item certa traditio de eo habetur; nec vere cadere potest Pontifex ipso facto a sua dignitate propter jus humanum, tum quia illud esset latum vel ab inferiori, scilicet concilio, vel ab æquali, nempe prædecessore Papa; at neuter horum habet vim coactivam, ut punire valeat Pontificem æqualem, vel superiorem; quare, etc.

4. *Instantia solvitur.* — *Altera instantia rejicitur.* — Dices posse haberi legem interpretativam juris divini. Est tamen hoc commentitium, quia nullum tale præfertur jus divinum; præterea nulla hactenus a Conciliis vel Pontificibus lata lex est, quæ id jus divinum interpretetur. Confirmatur, quia ejuscemodi jus perniciosum esset Ecclesiae; minime ergo credendum est fuisse a Christo institutum; probatur antecedens, quia si Papa hæreticus occultus esset, et ipso jure a dignitate caderet, omnia ab eo facta irrita forent. Dices hanc rationem non probare saltem de hæretico notorio et publico. Sed obstat, quia si hæreticus etiam exterior, occultus ta-

men, adhuc potest esse verus Papa, eadem ratione poterit, esto delictum fiat notum, quandiu de illo non pronunciatum sententia; tum quia nullus incidit in pœnam, nisi vel ipso facto, vel per sententiam; tum etiam quia sic majora incommoda sequerentur; incidere nimirum in dubium quanta deberet esse infamia, ut a dignitate cadere censeretur; sequerentur ergo schismata, et perplexa omnia redderentur, præcipue si, post infamiam, per vim vel modo alio retineret sedis possessionem, pluresque actus sui muneris exerceret. Confirmatur secundo urgentissime, quia si accideret Papam hæreticum fieri etiam exteriorem, sed occultum, qui postea resipisceret ac vere pœniteret, omnino evaderet perplexus; nam si per hæresim cecidit a dignitate, debet omnino pontificatu cedere, quod est gravissimum, et fere contra jus naturæ, se nimirum prodere; retinere autem episcopatum non posset, quia intrinsece malum esset. Unde ipsi etiam contrariæ sententiæ auctores fatentur, in eo casu posse retinere episcopatum, atque esse revera Papam, quæ est communis sententia Canonistarum, cum Glossa, c. *Nunc autem*, d. 21. Ex quo sumitur contra eos apertum argumentum; nam per pœnitentiam non restituitur a Deo Papalis dignitas, sicut gratia; inauditum est enim, qui verus Papa non sit, a Deo fieri Papam sine hominum electione et ministerio. Tandem fides non est omnimode necessaria, ut homo sit capax spiritualis et ecclesiasticæ jurisdictionis, possitque exercere veros actus talem jurisdictionem exigentes; ergo, etc. Antecedens patet manifeste, quippe in extrema necessitate sacerdos hæreticus potest absolvere, ut in materia de pœnitentia et censuris docetur, quod non fit sine jurisdictione.

5. *Ad fundamentum contrarium in num. 2.* — *Ad primam confirmationem ibid.* — *Ad secundam.* — *Ad tertiam.* — Ex quo fundamentum contrariæ sententiæ ruit; sicut enim fides non est fundamentum necessarium ad potestatem ordinis, quæ suo modo præstantior est, ita neque jurisdictionis; ad hæc nullus, ut credo, auctor dicit, cum probabilitatis umbra, per solam interiorem hæresim amitti dignitatem papalem, quamvis sit certum amitti fidem. Nec adducta testimonia sunt ad rem, quia non est sermo de fundamento jurisdictionis aut dignitatis ecclesiasticæ, sed de primario fundamento totius Ecclesiae et justificationis, ac omnium honorum spiritualium, quod est Christus et fides ejus; nec etiam ex

facto Christi cum Petro sumitur probabile argumentum; alias eodem modo diceret aliquis charitatem esse fundamentum pontificiæ dignitatis, quia etiam Christus Petrum interrogavit an se amaret; solum ergo, ut supra etiam diximus, sectione 4, num. 4, voluit Christus ostendere quæ essent necessaria in Pontifice, ut convenienter posset munere suo fungi; et eodem fere modo loquuntur Patres, qui præterea volunt hæreticum mereri omni dignitate et jurisdictione privari; interdum etiam agunt de privatis episcopis, supposito jure ecclesiastico, de quo infra dicemus. Ad tertiam confirmationem unico verbo respondetur, Papam hæreticum non esse membrum Ecclesiae, quoad substantiam et formam qua constituuntur membra Ecclesiae, esse tamen caput quoad officium et influxum; quod non est mirandum, quia non est primum et præcipuum caput sua virtute influens, sed quasi instrumentale, et vicarium primi capitis, quod potens est influxum spirituales membris tribuere, vel per caput æneum; proportionali enim ratione per hæreticos interdum baptizat, interdum etiam absolvit, ut dictum est.

6. *Tertia assertio communis.* — Dico tertio: si Papa sit hæreticus et incorrigibilis, cum primum per legitimam Ecclesiae jurisdictionem sententia declaratoria criminis in eum profertur, desinit esse Papa. Est communis Doctorum; colligitur ex Clemente I, epistola prima, ubi ait Petrum docuisse hæreticum Papam esse deponendum. Fundamentum autem hoc est, quia gravissimum foret nocuum Ecclesiae talem habere pastorem, nec posse sibi subvenire in tam gravi periculo; præterea contra dignitatem Ecclesiae facit subditam manere hæretico Pontifici, neque posse illum a se depellere; nam qualis est princeps et sacerdos, talis solet existimari populus: hoc item confirmant rationes prioris sententiæ, illa præcipue, quod hæresis *ut cancer serpit*, propter quod malum, hæretici, quoad fieri potest, vitandi sunt, multo vero magis pastor hæreticus; quomodo autem vitari potest, si pastor esse non desinat?

7. *Primum dubium circa assertionem.* — *Quorundam responsio.* — *Verior responsio.* — Circa hanc vero conclusionem sunt nonnulla explicanda. Primo, a quo ferri debeat hujusmodi sententia. Quidam enim dicunt a Cardinalibus ferendam; et potuisset quidem Ecclesia hanc causam illis committere, præcipue si ex consensu vel ordinatione summorum Pontificum ita esset statutum, sicut de elec-

tione factum est; sed non legimus hactenus iudicium hoc illis esse commissum; ideoque dicendum per se pertinere ad omnes Ecclesie Episcopos; nam cum illi sint ordinarii pastores et columnae Ecclesie, ad illos credendum huiusmodi causam interesse, et cum ex iure divino non sit major ratio de his quam de illis, atque iure humano nihil de hoc sit statutum, necessario dicendum spectare ad omnes, atque adeo ad generale Concilium, et ita communis sententia Doctorum habet. Viderique possunt quae circa hoc punctum fuse satis tractat Cardinalis Albanus, in opere de Cardinalibus, quaest. 35, et habetur inter tractatus editionis anni 1584, in tom. 13, p. 2.

8. *Secundum dubium.* — *Resolvitur dupliciter.* — Tunc autem occurrit secundum dubium, quomodo posset tale Concilium legitime congregari, cum legitima congregatio ad Papam spectet. Respondetur primo fortasse non oportere cogi proprium Concilium generale, essetque satis in singulis regionibus Concilia provincialia vel nationalia convocari ab archiepiscopis, vel primatibus, et omnia in eadem sententia convenire. Secundo, cum Concilium generale convenit ad res fidei definiendas, vel ad universales leges ferendas, tunc oportere, ut legitimum sit, a Papa iudici; ad hoc vero negotium quod peculiariter Pontificem ipsum concernit, eique quodammodo contrarium est, legitime congregari posse vel a Collegio Cardinalium, vel ex consensu Episcoporum; atque si Pontifex tentaret huiusmodi congregationem impedire, non fore illi parendum, quia contra iustitiam et commune bonum abuteretur summa potestate.

9. *Tertium dubium.* — *Cajetani responsio confutatur.* — At hinc oritur tertia dubitatio, quo iure possit ab illa congregatione Papa iudicari, cum esset illa superior? Qua in re Cajetanus se mire vexat, ne cogatur admittere Ecclesiam vel Concilium stare supra Papam, in casu etiam haeresis; tandem vero concludit supra Papam quidem stare, ut privatam personam, non ut papam; sed non satisfacit distinctio; nam eodem modo posset affirmari Ecclesiam iudicare Papam valere, atque punire, non ut Papam, sed ut privatam personam; item quia Papam superiorem esse in quantum Papam, nihil est aliud quam eam personam ratione dignitatis esse exemptam ab omni iurisdictione hominis alterius, et habere iurisdictionem in alios, ut patet de quacumque alia dignitate; et explicatur, nam dignitas pontificia non facit superiorem abstracte et meta-

physice, sed revera et in individuo superiorem nulli subjectum; ergo, etc.; atque ita intellexit rem hanc Concilium tempore Marcellini congregatum, cum declaravit *primam sedem a nemine iudicari*; id enim dixit de illa met persona Marcellini, quae privata profecto erat; ita quoque refert Nicolaus Papa, epistola ad Michaelum imperatorem, ubi meminit similis decreti editi in Concilio Romano, sub Sylvestro; et plura statim afferemus.

10. *Aliorum responsio difficilis.* — *Facilior responsio.* — *Declaratur occurrendo tacite objectioni, cui concinit auctor, l. 4 contra Jacobum, c. 6, n. 17.* — *Multipliciter.* — Alii ergo fatentur Ecclesiam in casu haeresis esse Pontifice superiorem, sed difficile hoc dictu est. Nam Christus Dominus Papam constituit absolute supremum iudicem; canones etiam indifferenter et generaliter id affirmant; ac tandem Ecclesia nullum actum iurisdictionis exercere valet in Papam, neque confert illi potestatem eligendo, sed personam designat cui Christus per se confert potestatem; quando ergo Ecclesia Papam haereticum deponeret, non ipsa tanquam superior id praestaret, sed ex consensione Christi Domini iudice declararet eum haereticum esse, atque adeo prorsus indignum Pontificis dignitate; tuncque ipso facto immediate a Christo deponeretur, depositusque maneret inferior, ac posset puniri. Addendum vero, quamvis Ecclesia ante suam declarationem nihil possit in haereticum Papam, per modum superioris et habentis iurisdictionem in illum, naturali tamen iure suae defensionis posse illum coercere, si forte nocuum aliquod machinetur in Ecclesiam, aut congregationem Concilii generalis impedire conetur. Unde vero constet iure divino statim deponi Pontificem lata Ecclesiae sententia, respondeo primo jam attulisse me testimonium Clementis ex ore Petri; secundo, sacras Scripturas, quae praecipunt vitare haereticos, hoc satis indicare; tertio, ex communi consensu Ecclesiae et Pontificum id haberi; quarto, rationem naturalem ita docere, quia non est credendum Christum destituisse Ecclesiam omni remedio in tanto periculo; quod vero adduxi maxime accommodatum apparet causae de qua disputamus.

11. *Quartum dubium.* — *Responsio Cajetani.* — *Quo pacto dicta responsio sit acceptanda.* — Dubitari potest quarto de Papa semel haeretico, sed jam emendato. Cajetanus supra docet non debere aut posse deponi, quod jam haereticus non sit, ut habetur in capit. *Dixit Apos-*

tolus, 24, q. 3, colligique potest ex facto Marcellini, capit. *Nunc autem,* distinctione 21, ubi Glossa assentit; et capit. *Si Papa,* distinctione 40, ubi Canonistae id opinantur, et videtur plane vera sententia, praecipue cum moderamine Cajetani, admonendum, scilicet, esse haereticum Papam semel ac iterum, resipiscentemque non esse deponendum; quod si nimium fuerit contumax, vel certe relapsus, crediderim posse et debere deponi, etiamsi errores corrigat, et perseverantiam juret, iuxta id primae ad Timoth. tertio: *Haereticum hominem post primam et secundam monitionem devita*: imo, ait Jacobatus, libro octavo de Concilio, articulo secundo, planam esse mentem Canonistarum, hoc procedere quando Papa incidit in haeresim nondum ab Ecclesia aperte damnata, animadversusque statim resipiscit; quod si erraverat contumaciter contra veritatem jam aperte definitam, nihil esse expectandum, sed illico deponendum; tum quia is jam censetur semel ac millies admonitus, neque postea urgendus erit majori auctoritate, quam sit ea a qua desciverat; tum quia semper grande imminet periculum, ne illius conversio ficta sit. Quae certe omnia probabiliter dicta sunt; procedunt tamen supponendo verum Pontificem posse incidere in haeresim. Quod licet multi verisimiliter affirmant¹, mihi tamen breviter et magis pium et probabilius videtur, posse quidem Papam, ut privatam personam, errare ex ignorantia, non tamen ex contumacia. Quamvis enim efficere Deus possit ut haereticus Papa non noceat Ecclesiae, suavior tamen modus divinae providentiae est, ut, quia Deus promisit Papam definientem nunquam erraturum, consequenter provideat ne unquam ille haereticus sit. Adde, quod hactenus in Ecclesia nunquam accidit, censendum ex Dei ordinatione et providentia accidere non posse. Vide Pighium, l. 4 Ecclesiasticae Hierarchiae, c. 8; Simancas, in Institutionibus catholicis, titulo duodecimo, numero decimo quarto. Et idem incommodum sequeretur, si occultus haereticus in Papam eligatur, quod nullus quem viderim negat esse possibile; si ergo tale quid accideret, non videtur dubitandum posse ejusmodi Pontificem cum sua haeresi perseverare. Quidquid vero sit de his casibus, credendum omnino est Deum nunquam permissurum ut Ecclesia ad eas angustias deveniat, quas dubia supra tacta

¹ Vide Bellar., l. 4 de Summo Pontifice, a c. 7.

supponunt; nam si talis quispiam Pontifex inciperet Ecclesiam administrare, vel illum Deus confestim de medio tolleret, vel certe provideret qua ratione tantum malum brevi extingueretur, ut in casibus minus urgentibus videmus hactenus semper fecisse.

12. *Quintum dubium.* — Ex quibus jam expediuntur duo alia quae occurrebant dubia. Quintum erat, si Papa innocens probaretur haereticus, num posset deponi; atque si deponeretur, an teneret factum. Primo ergo negarem talem casum esse possibilem, non solum quia Spiritus Sanctus non permetteret rem adeo perniciosam universae Ecclesiae, verum etiam quia non posset Pontifex probari nocens iudice, nisi post legitimum Concilium ad eam causam congregatum; non posset autem congregari legitime, nisi postquam inciperet esse notorium ac satis manifestum crimen Pontificis; difficile autem creditu esset, falsum crimen, quodque nunquam ipse publice confessus est, esse posse omnibus existimatum evidens. Secundo, admittendo casum, non posset in illo deveniri ad justam sententiam depositionis, quia si ipse innocens est, facile abjurabit omnem haeresim, et probabilissima saltem signa suae innocentiae ostendet; qui autem ita se geret, non poterit juste deponi, ut diximus. Quod si tandem fingatur casus in quo juste possit ita damnari, ut si falsis criminationibus accusaretur, probareturque relapsus, dicendum in eo casu ipsum teneri ad obediendum, et propter dubium quod esse posset in Ecclesia de vero pastore, obligari ad renuntiandum sponte, ut maximum Ecclesiae damnum evitetur. Quod si forte renuntiare detrectet, crediderim manere vere depositum, quia sententia est simpliciter justa, neque potest alio modo Ecclesiae sufficienter subveniri (Vide tom. de Censur., disputat. 4, sect. 7, a n. 8).

13. *Sextum dubium expeditur.* — Sextum dubium erat, quid in praesenti quaestione dicendum si Papa exterius tantum esset haereticus. Respondendum breviter: si vi coactus idololatriae actum exerceat, vel haeresi subscribat, posteaque fateatur invitum se id fecisse, ac neget se ita sensisse vel adhuc sentire, non posse eo in eventu condemnari aut deponi, ut ex facto Marcellini constat; attamen si voluntarie deliberasset, et tanquam ex propria sententia exterius confessus fuisset haereticam doctrinam, quidquid sit de interiori ejus fide, eadem ratione et modo contra eum procedi posset, qua contra quemlibet